

Melléklet

Mészöly Gedeon: A trojai hölgy
című tragédiafordításának átírása

jelige: cseresznye

Lezárva: 2014. december 28.

Előszó Mészöly Gedeon A trojai hölgy című tragédiafordításának átírásához

Seneca Troades című tragédiájának első fordítását közlik a gépelt oldalak. A lábjegyzetek megjegyzései a dolgozatban is olvasható javításokat tartalmazzák, jórészt Hegedűs Istvántól, de egy-két saját javítás is megtalálható Mészöly töltőtollával. Az átírásban vízszintes vonallal jelzem a kézirat eredeti lapszámozását is, a sorszámozásokat a dolgozatban idézett részletek visszakereshetősége miatt szúrtam be.

Budapest, 2014. december 28.

Seneca.

A trojai hölgy¹

Fordította:

Mészöly Gedeon

bh.²

Személyek.

Hecuba.

Asszonyok kara.

Talthybius.

Agamemnon.

Calchas.

Helena.

Pyrrhus.

Andromacha.

Eggy öreg.

Ulysses.

Astyanax.

Eggy hirnök.

¹ aláhúзва: hölgy

² mellette ceruzával: Zerge u. 3. sz. II. e.8. a.

Első actus.

1.

(Hecuba, asszonyok kara.)

Hecuba.

Hatalma polczán bizton akki úrkodik

S nem aggódtatják állhatatlan istenek

S lelkét örömökre gondtalan legelteti:

Az rám tekintsen s Troja, rád. Ennél a sors

⁵Nem adta szörnyűbb példáját mily ingatag

Helyt ül a büszke: nagy Ázsiának oszlopa,

Ledöntve semmivé³ emez isteni műremek.

Hozzá, segítő fegyveréhez áhitott,⁴

Ki hátra torkló⁵ Tanais hús vizével él;

¹⁰Hozzá, ki fölkel napra hódolón imád,⁶

Hol enyhe Tigris fölpirult⁷ öblébe zúg;

——

Hozzá, ki aggva szittyák kóborló faján,

Nyargalja⁸ szűzi haddal Pontus partjait⁹

S most veszti fegyver, Ilium önmagába rogy.¹⁰

¹⁵Tömör falaknak romba' karcsu ékeik,¹¹

Tető leégve; királyi lakunk szegélyzi láng,

³ aláhúзва: semmivé

⁴ aláhúзва: áhitott

⁵ aláhúзва: hátra torkló

⁶ aláhúзва: hódolón imád

⁷ aláhúзва: fölpirult

⁸ aláhúзва: Nyargalja

⁹ aláhúзва: partjait

¹⁰ aláhúзва: rogy

¹¹ aláhúзва: ékeik

ős Asiaracusnak széke üszkül¹² széltiben.

Tűz nem riasztja győzőink sovár kezét:

Troját rabolja égtin.¹³ Elborúlt a menny

²⁰Gomolygó füstbe s mintha lepné sűrű köd

A nappal Troja barna pörnyén¹⁴ szennyesül.

A kapzsi győztes meg-megáll s mérvén szemét

Makacs várunkra megkevesli rápazarlt

Kemény tiz évit: ijeszt még omladéka is;

²⁵Bár győzve látja, hinni szinte nem meri,

Legyőzheté-e? De dúlja, fosztja kincseiből

Troját, nyereségük elborít¹⁵ ezer hajót.

Az ellenem költ istenekre mondom én

És e' követekre és phrygek királya, rád,

³⁰Kit esteden el egy bukott ország borít

S terád,¹⁶ ki meddig állta, állta Ilium,

És rátok, én szép nyájacskám,¹⁷ szülöttem,

——

Ifjú halottim, hogy, mi baj fejünkre tört

S még ammi vészt égi örület hevén

³⁵Cassandra jósolt, nem találva egy hívőt:

Legelőbb¹⁸ jelenék meg – hordva magzatom – énnekem

S szólván, legelső nem hitt jóstok én valék.

Nem Ithaeus az, vagy ennek éji czinkosa,

¹² aláhúzva: üszkül

¹³ aláhúzva: égtin

¹⁴ aláhúzva: pörnyén

¹⁵ aláhúzva: elborít

¹⁶ aláhúzva: terád

¹⁷ kétszer aláhúzva: szép nyájacskám

¹⁸ #Legelőbb

Ki ránk tüzet szórt, sem színeskedő Sinon:

⁴⁰Én szültem e' vészt, mert ama fáklya¹⁹ gyújta föl!

De mit kesergek e' dőlt város estén én

Öreg fejemmel? várja bús siralmamat

Sok újdonabb gyász: Troja rég esett bajom.²⁰

A szörnyü tettet, a király-gyilkolást,

⁴⁵Midőn az oltárt fertezé Aeanides,

Ott kelle látnom; e' szörny a' királyi főt

Mint vonja, kapva vad kezére fürteit,

És mint meríti meg mély seben meg²¹ bős vasár.

Beléje döfte és gyönyörrel húzta ki,

⁵⁰A vén kebelből vérbé tért²² a szablya meg.²³

Mely nem riadt el ily iszonytató bünön:

Aggot leszúrni közel sírjának széliről.

Tanúk e bünre istenek s szent hajlokak,

——

A holt²⁴ mit örze. Ő, királyok atyja bár

⁵⁵Temetlen fekszik; néki máglya nem kerül,

Míg Troja lángol. Ám nem elég az egeknek ez!

Szolgák szerént Priamus menyeit, leányait

Sorshúzza osztják. Jaj, nekem, rongy préda én!

Hős Hectorunknak nászát áhitozva ez,

⁶⁰Emez Helenus hitvesét, amaz Antenorét,

Van, akki társul Cassandrát ohatja meg:

¹⁹ aláhúzva: ama fáklya

²⁰ aláhúzva: Troja rég esett bajom

²¹ aláhúzva: meríti meg mély seben meg

²² aláhúzva: vérbé tért

²³ aláhúzva: meg

²⁴ aláhúzva: holt

Énrám ki vágynék! Retteg tőlem mindenik.
Föl hát panaszra asszonyok, rabtársaim!
Mellünket²⁵ üsse²⁶ két kezünk, sírjon jajunk,
65Troját temessük, hangos gyászunk verje föl
Ez átkos Idát, a' vak ítélet helyét!

A Kar.²⁷

Beletanult nép, siralomra szokott,
Gyászra kiket hívsz: éveket élünk
Ebbé, mikortól a phryg jövevény²⁸
70Görög Amyclaet meglátogató²⁹
S kikötőre vivé szentelt fáján

—

Öt szent Cybele.³⁰

Tizedikszet ülé meg³¹ a hó Idát,
Máglyáinkhoz letarolt³² Idát,
75Sigaeum alatt a riadt³³ arató
Tizedikszet üté a kalászt³⁴ renddé:
Hogy³⁵ mi keservünk egy nap se szakad,
Sőt okoz új jajt új nyomorúság.
Ó, jaj, sírjunk!

80Te, királyasszony, tárd jajra karod,

²⁵ áthúzva: et

²⁶ aláhúzva: üsse; fölötte: verdesse

²⁷ mellette: Sapphoi rithmus?

²⁸ aláhúzva: jövevény

²⁹ aláhúzva: meglátogató

³⁰ aláhúzva: Öt szent Cybele

³¹ aláhúzva: meg

³² aláhúzva: letarolt

³³ aláhúzva: a riadt

³⁴ aláhúzva: a kalászt

³⁵ #Hogy

Urnőnk, követ, ím, e' nyomorúlt had:

Rátanulánk³⁶ már a' siralomra!

Hecuba.

Bús sorsomnak hű sorsosai!

Széjjel a hajjal; fűrt had' omoljon

⁸⁵Bús nyakatokra Troja parázsló

Hamvával elegy; senki ne tartsa

Restül³⁷ a karját; tépje le keblén

Mindenki mezét; hagyja fődetlen

Le övig derekát: mely asszonyoknak

——

⁹⁰Fogná – ha fogoly – lepelét szégyen?

Oldva meg ingünk, úgy tartsa palást.

Járjon szaporán, szaporán verjen

Megeresztve a kéz. Nosza, így tegyetek,

Igy ösmerek a' trojai nőkre!

⁹⁵Régi siralmat kezdjétek elől,

Gyászt a szokottnál inkább tegyetek:

Hector a gyászunk!

Kar.

Nagy szomorúan

Bontjuk előtted kúszáltra hajunk,

¹⁰⁰Fejtve fonatját, ontjuk szabadon,

Arcunkba pereg porhamu, forró.

³⁶ mellette: jó sor

³⁷ mellette: jó sor

Hecuba.

Szedjétek mind. Ez az eggy a mienk

Trojából már; a földött vállról

Hulljon le ruhánk; környezzen alább

—

¹⁰⁵Derekunk³⁸ táján; csupaszon mellünk

Jobbunkra ehúl: add hát, add most,

Igy add ki, keserv, erőd!³⁹

Verje jajunk föl végig a partot,

A bércz üregén lakozó Echo

¹¹⁰Hagyja szokását: ne rövid végét

Adja szavunknak; teljén harsogd⁴⁰

Trojánk panaszát! Erre riadjon

Tenger s magas ég; ne csituljon a kar,

Súlyosb sújtás döngjön a keblen;⁴¹

¹¹⁵Nem elég ide most a szokott siralom:

Hector a gyászunk!

Kar.

Jobbunk érted veri húsunkat,

veri vállunkat vérire⁴² érted,

Jobbunk érted csapja fejünket

¹²⁰Érted dúlják tépettre anyák

³⁸ aláhúzva

³⁹ aláhúzva, mellette: jó sor

⁴⁰ aláhúzva: teljén harsogd

⁴¹ aláhúzva: Súlyosb sújtás döngjön a keblen

⁴² aláhúzva: vérire; fölötte: véresre!

Maguk emlőjét; az idült sebeket,⁴³

Miket ejtettünk gyászodra sűrűn,

Újra fakasszunk,⁴⁴ vérbe keverjük.

Haza oszlopa s a' végzet gatja,

¹²⁵Tört feleidnek te valál őre,

Te valál várunk; vállad tartott

Tíz év hosszán álló tusa közt⁴⁵

S teveled dőltünk: Hector utolsó

Napja utolsó volt a hazának.⁴⁶

Hecuba.

¹³⁰Másra siralmunk, fordítsátok

Priamusra e gyászt:⁴⁷ Hector nyugszik.

Kar.

Vedd gyászunkat,⁴⁸ sorsverte öreg,

Ki alatt Troját annyi baj érte!

Kétszer ríttak dardán falakon

¹³⁵A' grája vasak,⁴⁹ Hercules ércz⁵⁰

Nyilla kétszer szállt. S mire meggyültek

Hecuba vesztén a királyfi-sírok,

⁴³ aláhúзва: az idült sebeket; mellette: rupta cicatrix=fölszakadott seb

⁴⁴ aláhúзва: Újra fakasszunk

⁴⁵ aláhúзва: álló tusa közt

⁴⁶ mellette: szép két sor

⁴⁷ aláhúзва: gyászt

⁴⁸ aláhúзва: Vedd gyászunkat

⁴⁹ aláhúзва: a grája vasak

⁵⁰ aláhúзва: ércz

Holtan, te, király, bepecsétled a sort,

Ki az oltár véráldozatául⁵¹

¹⁴⁰Sigaeum alatt a fővenyt fekszed.

Hecuba.

Maradjanak el másra a könnyek,

Ne keseregjük Priamus holtát,

Trojai hölgyek. Boldog Priamus!⁵²

Szóljatok így mind. Hisz szabadon tér

¹⁴⁵Lelke a mélye; grája igában

Soha nem görbed szolgálai nyakkal.⁵³

Látnia nem kell Atreus fajait⁵⁴

Sem gaz Ulyssest néznie nem kell;

Argosi győzők rabja gyanánt ő

¹⁵⁰Nem hajtja fejét diadaljel előtt;⁵⁵

Hátra kezét, mely sceptrumra szokott,

Nem tekerék,⁵⁶ hogy nyomait róná

Agamemnonnak, szinarany békó

Fogva le⁵⁷ jobbját; soha nem mulat úgy

¹⁵⁵Rajta Mycenae.

____⁵⁸

¹⁶⁵De bajjal indul mindig a görög sereg.

⁵¹ aláhúzva: Ki az oltár véráldozatául

⁵² korrektúrajel: szórendcsere

⁵³ mellette: Szép sor

⁵⁴ aláhúzva: fajait; mellette: duos Atridas

⁵⁵ aláhúzva: diadaljel előtt

⁵⁶ aláhúzva: tekerék

⁵⁷ aláhúzva: Fogva le

⁵⁸ a 10. lap hiányzik

Kar.

Mi ok marasztja e' görög hajókat itt,

Mondd, visszatértük mely istenség állja el?

Talhybius.

Lelkem borzad, testem riadó remegés veri.⁵⁹

Alig hihetni, oly szokatlan egy csuda!

¹⁷⁰De láttam: úgy volt. Már Titan a csúcsokat

Súrolta,⁶⁰ új nap űzte szét az éjszakát,

Hogy a föld egyszerre, tompa morajba' zúgva föl,

Megrendült, tompa hangokon nyögött belül.

Rengett az erdők üstöke, fönt a sűrűség,

¹⁷⁵Szörnyű recsegéssel hangosult⁶¹ a szent berek,

Le Ida bérczén dőlt ez indult⁶² sziklakő.

De nemcsak a föld járt, még a tenger öble is

Érzés Achilles jöttét: csapkodott az ár.

Repedt a föld most, végtelen odva fölhasadt,

——

¹⁸⁰Erebus üregje nyílt utat tárt fölfelé,

Áttörve kérgét:⁶³ szinte dombot túrt körül.

Belőle villant a' vezér nagy árnya ki;

Olyanra, mint a thrák hadat ha kergeté,

Készítve Troja sorsát; nagy Neptuniust,

¹⁸⁵Mikor leszúrta e' hópelyhű, szép vitát,

⁵⁹ aláhúzva: testem riadó remegés veri; fölötte: artus horridus quassat tremor

⁶⁰ aláhúzva: Súrolta; mellette: stringebat

⁶¹ aláhúzva: hangosult

⁶² aláhúzva: indult

⁶³ a 180. sor fölött: 177-178 erőltetett, elrontja Seneca erőteljes két sorát

nagy bős csatán ha dűlva harcsorok között,
Folyót rekeszte holtakkal s nem lelve rést,
Akadva bolygtak Xanthus vérörvényei;
vagy, mint a büszke tengelyen mikor megállt,
190Féktartva, verve porba Hectort Iliont.
Partok fölött így zúgta gerjedő szavát:⁶⁴
„Mennétek, úgy-e, illő áldozat nekűl
Itt hagyva árnyam, hogy vinné az én vizem
Hajóitokat, ti háládatlanok? Megint
195Bosszúm ohajtja Graecia? Megbánhatja még.
Pyrrhus hamvamra szép jegyesem, Polyxenát,
Áldozza föl s áztassa meg nyugvó helyem!”
Szólott, sötétlő éjre váltá a napot,
Sietett Plutohoz, tért⁶⁵ a szörnyű mély alá,
200Eresztve helyére a’ talajt.⁶⁶ Csend, nyugalom

Szállott a vízre, a’ szelek haragja múlt,
Szelíd⁶⁷ hullámok zsongnak békés tengeren,
Tritoni kar zeng hab között nászéneket.

2.

(Pyrrhus, Agamemnon, Calchas.)

Pyrrhus. (Agamemnonhoz.)

⁶⁴ aláhúzva: gerjedő szavát

⁶⁵ aláhúzva: tért

⁶⁶ aláhúzva: Eresztve helyére a’ talajt

⁶⁷ mellette: szép

Tengerre vígan bontanád már vásznaid
205S nem enged Achilles, karjával ki eggymaga
Rogyatta⁶⁸ porba Troját ostrom végivel,
Igy ütve helyre azt a késedelmet is,
Ammit Scyrosban és ejtett Lesbos körül,
Honnan megtérve, biztos lőn, mi pártra áll.
210Kész volna minden s bontanád már vásznaid,
De mindhiába. Im, valamennyi hadvezér
Jutalmát vette. Vajjon ő, a legdicsőbb,
Kevesbbre méltó, vagy, mint más, csakannyira?
Ki, bár ígértek néki hosszú életet,
215Ha harczkerülve várja Nestor aggkorát,⁶⁹

——
Anyjának áttört fortélyán, az álruhán,
És férfi voltát fegyverrel mutatta meg.⁷⁰
Midőn a durva Telephus nem engedé
Zordon honán, vad Mysián, az átkelést,
220Vitézi jobbja e' király vérét hatá,
Egy karnak átkát s áldását érezte az.⁷¹
Rontotta Thebaet; országát Eëtion
verten⁷² siratta; ezzel egygy vész dúlta le
A kis Lyrnessust sziklafészke magaslatán;
225Brideidával hódolt szép országa is,

⁶⁸ aláhúzva: Rogyatta

⁶⁹ aláhúzva: várja Nestor aggkorát

⁷⁰ aláhúzva: fegyverrel mutatta meg; fölötte: fassus est armis virum

⁷¹ aláhúzva: Egy karnak átkát s áldását érezte az; megcsillagozva a lap alján: fortemque eandem sensit et mitem manum

⁷² kétszer aláhúzva: verten; mellette: victus

Chryseé szinte, kin királyok voltak.⁷³

Az ismert hirü Tenedos, a' kövér mezők,

Hol Thraciának nyargalásznak ménesi,

Phoebus kegyelte Cilla s mind, amerre csak

²³⁰Caycus önti hóvizen nőtt árjait.

És ez: leverni rémültté sok népeket,

Forgó viharként szórni szét sok várakat

Mi másnak lenne nagy⁷⁴ diadal, fő büszkeség –

Eggy⁷⁵ úr volt⁷⁶ néki. Achilles útját így tevén,

²³⁵Ily⁷⁷ harczokat állok, harczra készülődve csak.

Más érdeméről nem beszélve is, nem elég

——

Emlitni Hectort? Troját nemzöm⁷⁸ győzte le.

Ti csak rontátok. Emlegetni szép dolog

Atyám nagy hírét és tündöklő tetteit.

²⁴⁰Láthatta Hectort atyja holtan esni el

S nagybátyja Memnont. Akkor istene a' napot

Szülei⁷⁹ gyászból éjsötétet állatá⁸⁰

Magát a győztest műve megdöbbenetén:⁸¹

Achilles látta, meghal isten sarja is.

²⁴⁵Végül az amazont tette csöndessé vasa.

Bizony, ha méltán méred Achilles érdemét,

Mycenae, Argos bármely szüzét kérheti.

⁷³ aláhúзва: kin királyok voltak; mellette: causa litis

⁷⁴ aláhúзва: lenne nagy

⁷⁵ áthúзва: Eggy

⁷⁶ betoldás: csak

⁷⁷ mellette: jó

⁷⁸ kétszer aláhúзва: nemzöm

⁷⁹ #Szülei; a lap tetején föloldva: pallente maestum protulit vultu diem

⁸⁰ aláhúзва: állatá

⁸¹ aláhúзва: megdöbbenetén

Te azon habozol még?! Óhaja tenni nem is sietsz?⁸²

Hős árnya elébe vaddal váltanád talán,

²⁵⁰Priamus leányát,⁸³ akki tulajdon lányodat

Áldoztad így föl? Nem szokatlant mondok én.

Agamemnon.

Ifjak hibája: nem túrtet⁸⁴hetik hevük.

Az ifjúságnak bizgat lángja másokat,

Pyrrhust atyjáé: lobbanó indulatát,

——

²⁵⁵Atyádnak, egykor álltam⁸⁵ bős szidalmait.

Ki minél hatalmasb, annál többet elvisel.⁸⁶

Vad öldökléssel tisztelnéd-e szellemét

A nemes vezérnek? Fontolóra vedd előbb:

Az úr hatalma s rabja türelme meddig ér?

²⁶⁰Erőszak útján nem kormányozhatsz soká,

Szelíden inkább. Bárkit a' szerencse is

Minél magasbra szédít kedvezésein,

Annál alábbra sújtja, mert csak erre vár.

Más sors is érhet és félelmetes dolog

²⁶⁵A sok istenáldás; hirtelen ledől a nagy:

Győzelmem int rá. Dölyfünk úgyis elragadt

S kegyetlenségünk. Troja ennyirül esett,

Hol most mi állunk. Volt kisebb idő, mikor,

⁸² lap alján: placita nunc subito improbas

⁸³ aláhúzva: Hős árnya elébe vaddal váltanád talán / Priamus leányát; mellette: ?

⁸⁴ fölötte: öz

⁸⁵ aláhúzva: álltam; fölötte: lentus Aeacidae

⁸⁶ aláhúzva: annál többet elvisel; mellette: plura patienter feras

Kevély király én, följebb tartottam fejem,
270De büszkeségem semmivé lesz ily okon,
Min nőne másé, a' szerencse nagy kegyén.
Kevélységemből félelemre int Priamus.
Mit ér a sceptrum, a' csillámló máz mit ér
Üres nevünkön, vagy mit a' csalárd diadém
275Fénylő hajunkon? Eggy hamar vész elveti,

———
Ezer hajó se, hozzá még tiz év se kell.⁸⁷
Addig se tart sokaknak a' szerencse ki.
Bizonyynal mondom, megsújtottam Phrygiát,
Legyőzni akartam,⁸⁸ dúlni, földig rontani
280Nem hagytam volna. Csakhogy a' királyi szót
Harag nem hallja s a' hevült harczos s az éj
Győzelmi láza. Hol mi durva sérelem
Esett akárkin, tette azt égő boszú
És a' sötétség, mely növeszti a' dühöt,
285S a győztes szably, mely örültté részegül
Ha vérbe kóstolsz. Troja omladékain
Mi épen áll még, álljon; már elég lehet
A büntetésből; hagyjuk a' királyi lányt,
Siráldozatra nem ontjuk vérét a' kövön;
290Hogy mennyekzőjét vad gyilokkal üljük el,
Nem engedem meg: bárki vétke rám esik.
Bűnt rendel az, ki nem tilt bűnt, ha hatalma van.

⁸⁷ Mészöly javítása: hozzá még tiz év se kell; alatta áthúzva: kell hozzás s tiz hosszú év

⁸⁸ Mészöly töltőtollas aláhúzása: akartam

Pyrrhus.

Jutalma nincsen Achilles szellemének így?

——

Agamemnon.

Jutalma megvan: mindenek dicsérik őt,

²⁹⁵Nevét beszélük, ösmeretlen tájakig.

S az ontott vér ha hamva békéjére van,

Kövér nyájából Phrygiának vágatunk.⁸⁹

Ne sújtson gyászba öldöklésünk eggy anyát.

Minő szokás ez: embert ölni áldozatul

³⁰⁰Ember számára? Meggyüöltetted magad

S atyád emlékét, azt ha bűnnel illeted.

Pyrrhus.

Ó nagy kevélység,⁹⁰ még szerencsés dolgokon

Dagadhat elméd s gyávaság,⁹¹ ha baj kerül?

Tán bántja Venus a királyokon királyt,

³⁰⁵Ujabb szerelmet rejt a tűzfogott kebel?

Hányszor⁹² vennéd el zsákmányunkat⁹³ egymagad?

E' kar teszem még tisztességet Achilles előtt!⁹⁴

Engedj, különben még nagyobb, méltóbb lehet

Az áldozat, mit Pyrrhus ejt; ugysis soká

³¹⁰Henyélt karom már a' király-ölés után

⁸⁹ aláhúzva: S az ontott vér ha hamva békéjére van, / Kövér nyájából Phrygiának vágatunk

⁹⁰ fölötte: tumide

⁹¹ mellette: timide

⁹² mellette: totiens

⁹³ kétszer aláhúzva: zsákmányunkat; lap alján: spolia feres de nobis hac dextra Achilli victimam reddam suam

⁹⁴ aláhúzva az egész sor

S társára várhat⁹⁵ Priamus.

Agamemnon.

Annyit mondhatok,

Fő büszkesége Pyrrhusnak méltán lehet,

Ha szörnyü kardja bírta le Priamust, ki meg

³¹⁵Esdett atyádhoz.⁹⁶

Pyrrhus.

Atyámhoz esdőleg került,

Ellenségeképen énelém. Priamus bizony

Mert kérni jönni.⁹⁷ Néked gyötrő félteden

Még kérni sem volt merszed. Ajast, Ithacust

³²⁰Küldted bajoddal, ellenedtül bújva csak.⁹⁸

Agamemnon.

Valóban, nem félt úgy-e ten nemző atyád,

Mikor hevert csak tétlen harcz, fegyver nekül

A pusztuló nép s lángoló hajók között,

Csapkodva zengő lantos hitvány vesszején.⁹⁹

Pyrrhus.

³²⁵De a' nagy Hector, fegyvered ki megveté,

⁹⁵ aláhúзва: várhat; mellette: poscit=követel

⁹⁶ aláhúзва: ki meg / Esdett atyádhoz; alatta: supplex paternus, itt elég ügyesen kibontja a jelzót

⁹⁷ kétszer aláhúзва: kérni jönni

⁹⁸ aláhúзва: ellenedtül bújva csak; alatta: hostem tremens

⁹⁹ mellette: ?

Zengtén¹⁰⁰ rettent meg Achillesnek¹⁰¹ s félelmiben

Thessal hajóink partjától távol maradt.

Agamemnon.

Thessal hajóink partjától ez ok miatt

Vajjon Hectornak atyja is távol¹⁰² maradt?

Pyrrhus.

³³⁰Király királynak megkiméli¹⁰³ életét.

Agamemnon.

Mért¹⁰⁴ nem kimélted¹⁰⁵ a' királynak életét?

Pyrrhus.

Halált a részvét sokszor megváltásul oszt.¹⁰⁶

—

Agamemnon.

Halálra részvét hurczolná- a' szüzet?

Pyrrhus.

Áldozni szüzet: ujabban bűnnek tartá ezt?

Agamemnon.

¹⁰⁰ aláhúzva: Zengtén

¹⁰¹ aláhúzva: Achillesnek; alatta: cantus timuit Achilles

¹⁰² Mészöly javítása: távol; alatta áthúzva: nyugton

¹⁰³ aláhúzva: megkiméli; mellette: regi dare

¹⁰⁴ mellette olvashatatlan ceruzás jegyzet

¹⁰⁵ mellette: regi eripuit

¹⁰⁶ aláhúzva az egész sor; mellette: ritmus talán rossz

³³⁵Királynak első országa s nem gyermeke.

Pyrrhus.

Törvény se védi büntetéstül a' fogolyt.¹⁰⁷

Agamemnon.

Tilthatja erkölcs,¹⁰⁸ ammit a' törvény se tilt.

Pyrrhus.

Mi kedvét tölti: győztesnek minden szabad.

—

Agamemnon.

Fékezze kedvét,¹⁰⁹ akkinek sok a' szabad.

Pyrrhus.

³⁴⁰Azoknak mondod, tiz nehéz évig kiket

Nyomott a végzet, míg Pyrrhus megtörte azt?

Agamemnon.

De nagyra van Scyros!¹¹⁰

Pyrrhus.

Nincs testvérgyilkos ott!¹¹¹

¹⁰⁷ *; lap alján: Lex nulla capto parcit aut poenam impedit

¹⁰⁸ aláhúzva: erkölcs; alatta: pudor

¹⁰⁹ aláhúzva: Fékezze kedvét

¹¹⁰ aláhúzva: De nagyra van Scyros!; alatta: Hos Scyros animos

¹¹¹ aláhúzva az egész sor; mellette: Scelere, quae fratrum...

Agamemnon.

Csupa víz rekeszti!¹¹²

Pyrrhus.

³⁴⁵Hisz rokonunk a tenger is.

Atreus s Thyestes szép faját jól ösmerem.

Agamemnon.

Te hiti leányban¹¹³ rút csellel fogantatál;

Achilles nemzett, úgyde éretlen korán.¹¹⁴

Pyrrhus.

Achilles nemzett, akkinek mind e' világ,

³⁵⁰van az isteneké és nagy családjával tele:

vizen Tethys, lent Aeacus, fönt Jupiter.

Agamemnon.

Achilles nemzett, el ki Paristól esett.

Pyrrhus.

Mert isten is félt szembe', közel támadni rá.

Agamemnon.

Elég a szóból. Megfenyíteni a' makacst

³⁵⁵Tudnám erősen, csakhogy még a foglyot is

¹¹² aláhúзва: rekeszti; mellette: inclusa fluctu

¹¹³ aláhúзва: hiti leányban

¹¹⁴ aláhúзва: korán

Kíméli szablyám. Most az istenek emberét,
Calchast idézzük: én a sorsnak engedek.
(Calchashoz) Juttatni útra ki tudtál veszteglő hajót,
S végére harczot, akki égből olvasol,
³⁶⁰Kinek fölfejtí ölt állat, földrezzenés,
Hosszú lángjával ösvényt¹¹⁵ író üstökös
A végzet titkát, akkinek kincset megér
Számomra nyelve: mondd, Calchas, az istenek
Parancsa hogy szól, építs jó tanáccsal is.

Calchas.

³⁶⁵A sors népünknek ad szokott árán utat:
Föláldoztassék a' thessal siron a szűz
De oly szerrel, mint nász ha thessal hölgyet ér,
vagy egyg iont, vagy egyg mycenaeit.

—

Szentelje Pyrrhus nőül át atyjának őt,
³⁷⁰Szentelje renddel. Ámde nemcsak egyg okért
Maradnak állva hajóink. Ó, Polyxenát,
vérednél drágább vérnek is kell omlani,
Mert sors akarja. Bukja a' toronytetőt
Priamus unokája, úgy haljon Hector fia.
³⁷⁵Révünkben akkor ezer vitorla fölfeszül.

¹¹⁵ Mészöly javítása: ösvényt; alatta áthúzva: utat

3.

Kar.

Úgy van, vagy csak ijedt elme hireszteli:

Sír őrizte tetem szelleme élne még,

Pilláját hidegen fogta le bár hive

S végsőül mutatá fényit a nap neki

³⁸⁰S a' gyászos porokat nyelte az urna el?

Mit használ elevent adni a holtak át?

Ó, jaj, mink nyomorúk, mért is így élni már?

Nem végkép hal a holt? van, mi fölülmarad

Húnytunkon, mikor a' lét suhanó lehe

——

³⁸⁵Ködfelhőbe tűnik, légben enyészik el

És a' pusztá tetem máglya tűzére jut?

Bárhol jár a kelő, bárhol az esti nap

S kékellő vizeit parthoz az óceán

Bárhol vagy dagadón, vagy apadón veri:

³⁹⁰Mindenkit bekövet gyors futamást a kor.

És bármerre kering égnek a csillaga

És barmerre siet mérni az éveket

A' szép égi király s merre siet vele

Rézsútján Hecate róni le íveit:

³⁹⁵Járók arra vagyunk mind s ki elérte már

Esküllő mocsarát ég fejedelmének:

Többé semmi az ott. Tűz a mi éltetőnk,

Ammely keskeny időn oszlik odább, miként

A' felhő, mit előbb látni teherbe' még,

⁴⁰⁰Most egyg északi szél jő neki, szétveri.

Bennünk ammi az ész, így fut a lélek el.

Túl csak semmi lehet. Semmi: ez a' halál,

Egyg gyors pálya után, mely utolér, a vég.

Vár rá sok vigaszúl, tőle sok elriad.

⁴⁰⁵Kérded, hol pihenünk majd a halál után?

——

Ott, honnét eredünk.

Mindent írgy idő és a chaos ful el.

Egyg test sem menekült még a halál elől,

Lelkünk szinte azé. Taenara és a zord

⁴¹⁰Országbéli király és a küszöblakó

Eb, jól zárt üregek őre, a Cerberus.

Mindez pusztá beszéd, mindez üres szavak,

Rémálombeliek dőre meséje csak.

Harmadik actus.

1.

(Andromacha fiával, egyg öreg.)

Andromacha.

(Karhoz) Hajad tépázod, Phrygiának bús hada

⁴¹⁵S vered keservén kebledet, míg két szemed

Könnyárral ázik? Könnyü még az oly csapás,

——

Mely könnyet enged. Iliont ti most utóbb,

Én rég vesztém el, hogy zord ellen hév kocsin

Ragadá el a kedvest s Hectoromnak terhitől

420A remegő tengely idétlen hangokon nyögött.

Akkor veszítém e' pusztúlt Troját is el.

Zsibbasztva kín, dermedve érzésem, jövők én.

Követném foglyul már új grája férjemet

Csak (fiára) ez tart vissza, ez juházza lelkemet,

425Halnom nem enged: őérette fohászkodom

Az istenekhez. Aggodalmamúl van ő,

A vész egy hasznát, a' már félni nem tudást,

Elvette tőlem. Nincs, honnét szerencse rám

Szabadulást hozna: ám veszíteni még tudok.

430Szörnyű dolog remény nekül a félelem!

Öreg.

Mi riaszt, mi új baj, ó te sorscsapott?

Andromacha.

Nagyobb veszélyre válik még e nagy veszély,

——

Még nem nyugodt meg dőlt Trojának végzete.

Öreg.

435Mit mond, mi csapást az isten, hogy tervez reánk?

Andromacha.

A' feneketlen Styx szája és sötét öle

Megnyílik és a győzöttek felelmeül

Sirokból kelnek mélyre földelt ellenink.

De visszajárni nem nekik lehet csupán:

⁴⁴⁰Más is csak úgy hal; e rémeken vesződik így

A phryg nép szinte, de legkivált saját magam,

Borzaszt lelkemben a szörnyű éji látomás.

Öreg.

Mi, mondd az álom, ammi félelembe vajt?

Andromacha.

Az erőadó éj túlhaladt első felén,

——

⁴⁴⁵A hét eggy csillag fényes rúdján elhajolt,

Hogy ritkán járó nyugalom szállt végre rám

S rövidke álom fáradt pillám elnyomá.

(Ha álom az, mi gyötrött elmét kábit el)

S egyszerre Hector állt szememnek ott elő.

⁴⁵⁰De más volt mostan, mint mikor harczon söpört

S görög hajókora szórta Ida üszkei

S nehéz küzdötte ammint hozta zordruúl

Az ál Achilles Achilles-féle fegyverit.

Nem úgy szikrállt ki most tekintetén a tűz;

⁴⁵⁵Csüggedt, levert volt, rút belőle a keserv

S hozzám hasonlóan összevissza állt haja.

De csakhogyláttam! Ekkor, verve a' fejét,

„Ébredj álmodból”, monda „és fogd gyermekünk,

Húséges társam; rejts el, úgy biztos csupán.

⁴⁶⁰Keserni szűnj meg; sirsz, hogy Troja elveszett?

Vesztett bár volna végkép! Most sietve vidd

Akárhová is házunk gyöngé bimbáját.”

Fagyva egy ijedésre, borzadásra ébredék,

Szemem riadva hol erre, hol arra révedez,

⁴⁶⁵Fiam felejtve, keresném Hectort én, szegény,

——

De tárt karomból eltűnt a' csalóka árny.

(Fiához.) Fiam, fiam, te, nagy nemződ igaz fia,

Lesújtott házad s néped végreménye te,

A messze híres ősi vérnek sarja te,

⁴⁷⁰Te élő képe atyádnak! Ép ezarcza volt

Jó Hectoromnak; mozdulatja épen ez

S viselkedése; karját így tartotta ő,

Igy büszke vállát, zordan intő homlokát,

S izmos nyakát, mely rázta sűrű fűrtit.

⁴⁷⁵Fiam, fiam, te! Rád vár néped és anyád.

Lesz-e idő rá, a' boldog nap eljön-é,

Hogy Troja földje bosszuló védőjeként

Ujjá rakod föl Pergamát s behelyezed

Szétszórt lakóit és hazád, fajod nevét

⁴⁸⁰Ujjá kivívod? Jaj, feledtem sorsomat,

Reményem messze vitt el: így rabúl elég,

Ha élhetünk is. Ó, melyik biztos hely az,

Hol (fiára) ezt ne félténém? Hol rejthessem őt el én?

Ama' derék vár, istenek dúsló műve,

⁴⁸⁵Minden nemzetnél híres és irigyletes,

Eggy mély hamú most, láng lecsapta mindenütt,

——

Csak annyi hely sincs városunkból ép, hová

Fiam beférne. Cselemre mely zug volna jó?

Magasló sírja szent az ellenség előtt

⁴⁹⁰Kedves férjemnek; irdatlan tömegre azt

S halmozva kincssel állatá király-atyánk

Pazar gyászában. Én atyjára bízom őt.

De hús veríték üt köröszül testemen.

A végzetes hely ómenétől rettegek.

Öreg.

⁴⁹⁵Sokan kerültek ily módon romlásuk el;

Másképp ez is vész, nincsen hátra más remény,

Súlyos teher most rajt' a fényes származás.

Andromacha.

Csak föl ne adják.

Öreg.

Eggy tanút se tűrj reá.

——

Andromacha.

⁵⁰⁰Ha majd kutatják?

Öreg.

Városunk romján veszett.

Andromacha.

Mit ér rejtőzte, hogyha végül kézrejut?

Öreg.

A győztes első indulatja vad csupán.

Andromacha.

De rejtőztén is eggyre félelembé lesz.

Öreg.

⁵⁰⁵Bajban kapunk a segély után, nem válogatunk.

——

Andromacha.

(Fiához) Melyik hely véd hát, mely nem járt

titkos vidék

Védhetne téged? Aggtomon melyik könyít?

Ki oltalmazzon? Akki mindig, mostan is

⁵¹⁰Hector, segíts te! Tartsd meg, kit hozzád belop

Hű társad; őrizd győzelemre jó porodon.

E bolt alá térj, gyermekem. De visszafutsz?

E rút lappangást megveted? Rá ismerek:

Nem merne félni. Szűnjék most e büszkeség,

⁵¹⁵A régi lélek: gyászsorunkba törj belé.

No nézz körül csak, mély had, ammi fönmaradt:

Itt sír, te gyermek, én rabnő. Bajunk szorít,

Nyugvó atyádnak szent székéhez, rajta hát,
Ne átalj tért; hogyha megsegít a sors,
⁵²⁰Meglesz menekültöd, hogyha elfogy életed,
Meglesz a sírod.

Öreg.

Zár elfödte titkodat,

——

Félelmed által el ne áruld még utóbb;
Jó messze távozz, másfelé mutasd magad.

Andromacha.

⁵²⁵Könnyebb a féltén így féltettünkhöz közel,
De hogyha szükség, rögtön másfelé megyek.

Öreg.

Zabolázd meg ajkad, végy sírásodon erőt,
Cephaleni vezérnek hallom ádáz lépteit.

Andromacha.

Hasadj, föld ketté! Férjem, földet elrepeszd

⁵³⁰A Styx üregje legmélyétől fölfelé:

Feneketlen ölébe foglald eltett kincsemet.

Ulisses itt van; ó, milyen kétségbe ejt
járása, képe: gonosz csel tölti el szívét.

——

2.

Ulisses.

Kegyetlen sorsunk, azt kérem, szolgája én,

⁵³⁵Hogy bár mit mondok, e' saját szám ejti ki,

Máséul tudja minden; a' görög sereg

S tanácsuk mondja; téniök mégsem lehet

Hector fiától vissza: végzet erre vár.

A színlelt békén aggódó kételkedés

⁵⁴⁰Él a danaok közt s késztné mindig félelem,

Hogy éberséggel s készen fegyverrel legyünk,

Míg él a phrygek lelke bátorságaként

Fiad, Andromacha.

Andromacha.

Calchas jóstok javallja ezt?

Ulisses.

⁵⁴⁵Calchas, a jós is, hogyha nem szólt volna bár,

——

De Hector int rá: félő még maradéka is:

A nemes mag felnő, mint az, melyből származott.

A kis növendék így van nagy nyájak között;

Még gyöngé túlke bőrét nem hatotta át,

⁵⁵⁰De magasra tartja, nő keményre homloka,

Kiknek vezére atyja volt, mind rá marad.

Ha rögbe szúrjuk törzsfa metszett vesszejét,

Idő multával anyját is föléri még,

Árnyékos földön lombja égen terjedez.

⁵⁵⁵A nagy tűzvésztől dörén meghagyott parázs

Erőre éled. Bár méltán a fájdalom

Ítélni nem tud, mégis, hogyha fontolod.

Nem ítélsz el, hisz egy vén harcos sem kíván

Tíz tél lemérve annyi nyárral – új tusát

⁵⁶⁰Ujabb veszélyel, hogy ne tudhasson soha

Pusztulni Troja. Méltán bántja e' hadat

A leendő Hector. Űzd te félelmünket el,

Ez egy ok tartja kész hajóink vissza csak,

⁵⁶⁵Ez tartja kötve. Így kegyetlennek ne vélj,

Végzet szavára hogy kérem Hector fiát.

——

Kérném Orestest, sors ha úgy esnék megint.

Andromacha.

Ó, vajha volnál, gyermek, itt anyád ölén

Vagy vajha tudnám, mely vész tépett tőlem el,

⁵⁷⁰Miféle tájon jársz? De úgy is ellenink

Mellembé vágó nyíllal, vagy kezemre vert

Maró bilincscsel, vagy jobbról, balról szított

Heves tüzlánggal sem tagadtatnák velem

Anyaszívemet meg. Gyermekem, miféle hely,

⁵⁷⁵Miféle sors a részed? Útlan úton

Bolyongsz-e árván? Vagy hazád égésekor

Veszett kis tested? Durva győzőnek keze

Játszott véreddel? Vagy talán szörnyű vadak

Fogán pusztúlva tartod Ida szárnyasit?

Ulisses.

⁵⁸⁰Csalárd beszéddel hagyj föl; nem könnyű neked

Megcsalni Ulissest, kit nem ejt meg ily csalás

——

Még istennő se: hagyd hiú próbádat el.

Hova lett fiad?

Andromacha.

Hova Hector? A többi phryg hová?

⁵⁸⁵Priamus hová? Eggyet keressz, én mind keresem.

Ulisses.

De majd kivallod, hogyha így önként nem is.

Andromacha.

Mitől ijedne az, ki halni tud s ohajt?

Ulisses.

De jöjjön a' halál: a nagy hang elesítül.

Andromacha.

Te Andromachéra rá akarsz ijeszteni?

——

⁵⁹⁰Vedd éltem hát, kedves nekem a' halál.

Ulisses.

Korbácsra, tűzre, kínhálálra mondod el,
Mit eltitkolnál. Fájdalom daczodra tör,
Kiássa titka, mely szíved mélyébe' van.
Szerelmednél erősebb lesz a kényszerűség.
595 Bolond tanács titkolni azt, mit úgyse bírsz.

Andromacha.

No elő, égő, kardhegy, a' szörnyű kínok
Ádáz fajtái, éhség, örült szomjuság,
A gyötrelmeknek száz alakja, láng belén
Hevült gyilokvas, szennyes, elzárt börtönök,
600 Mit csak merészel a' győztes, kevély harag!

Ulisses.

Minket se rettent szód, bátor lelkű anya.

Sőt ama szeretet, mely tégedet most daczra készít,
Bennünket is készít, védjük meg önnön magzatink.
E messze harczok, e' tiz esztendő után.
605 Calchas ijedelmén nem félnék olyannyira,
Ha magam félnék csak. Telemachust érné a harcz.

Andromacha.

Akaratom ellen adjak örömhírt néktek én?
Kell adni, valld meg rejtett gyászod, fájdalom.

Atrida, örvendj! A' pelasgoknak megint

⁶¹⁰Örömszerző léssz: meghalt Hector gyermeke.

Ulisses.

Mi a' bizonyosság tőled, mind hogy így igaz?

Andromacha.

Mi szörnyű bosszut győztes elgondolni tud,

Az érjen, a' sors hirtelen s idő előtt

——

Szakítsa életem, itt, e földbe haljak el,

⁶¹⁵Ne nyughassék jól Hector honja hantja közt:

Ha ő nem ott van árnyban, a' holtak között

S nem sírnak adtuk végső tisztesség után.

Ulisses.

Betelt a végzet, Hectornak kihalt faja!

Lesz béke tartós, vígan híresztelhetem.

⁶²⁰De megállj, Ulisses. A' danaidák elhiszik?

Én el, hisz anyja. S anyja így hazúdna-e?

Nem borzasztná el a' halálnak ómene?

Ómentől fél az is, ki semmitől se fél.

Hittel pecsétlél, esküvéssel a' szavát;

⁶²⁵Ha álnokúl: mi szörnyűség ijeszti még?

Elő, ravaszság, csel, csalárdság, most elő,

Most légy Ulisses! Nem rejthetni a' valót.

Figyeld csak e' nőt. Búsul, sóhajtoz, könyez,

Hol erre, hol arra méri aggó lépteit,
630Mily izgatott, ha bármi hang füléhez üt.
Ez inkább retteg, mint gyászol; vigyázz reá.

(Andromachához.) Míg vigasztalni kell
ilyenkor más anyát,
Szegény, te örvendj, hogy nincs többé gyermeked.
635Halál, kegyetlen, várta, hogy levessük őt
Az egy toronyból, mely a rom falakból áll.

Andromacha.
Erőm odahagy, testembe' reszketek, rogyom,
Fagyva hidegség nyugzi zsibbadt véretem.

Ulisses.
Ha, retteg; itt, itt, ismét ostromoljuk őt,
640Fél már az asszony, félelmét növelni csak.
(Szolgákhoz.) Siessetek szét! Őt, kit any-
ja cselre rejt,
A grája vérnek ellenét, végső bajunk,
Akárhol lappang, föl, kutassátok ki csak!
645Jól van: fogod már? Jőjj, siess, hurczold ide!
(Andromachához.) Hová népsz hátra, mért

remegsz így? Vége már!

Andromacha.

Bár kéne félnem! Csak szokás e rettegés,
Soká felejtjük, ammiben soká vagyunk.

Ulisses.

⁶⁵⁰Most hát a tornyot és rendelt szentáldozást
Fiad nem érte, jósigénk nem hat reá,
Elölünk jobb sors elvivé; Calchas ezért
Azt mondja, hadunkat úgy válthatjuk csak haza,
Ha hullámokba szórjuk Hector hamvait,
⁶⁵⁵A síremléket földdel eggyé dúljuk el.
Mivel nem érte azt a rászabott halál,
Ezért atyjának sújtja szent sírját kezünk.

Andromacha.

Mitevő legyek? Most kétfelé epeszt a gond:

——

Emitt a gyermek, kedves férjem hamva¹¹⁶ ott.

⁶⁷⁰Hová hajoljak? Ádáz istenekre én
S jó isteneimre s halt férjemre esküszöm:
Hector, fiadban csak te tetszöl énnekem.
Maradjon élve. Később hadd viselje majd
Ten arczod mását. Jaj, hát e' halom porát
⁶⁷⁵Hányják a vízbe? Mély habokra hagyjam én
Hullatni csontját? Haljon inkább akkor ez.
Kegyetlen anyja, tudhatnád-e nézni őt,

¹¹⁶ Mészöly javítása: hamva; áthúzva: sírja

Midőn gyilkolják, a' magas tetők alá

Hemperg taszítva? Állom, szenvedem, türöm.

⁶⁸⁰Nyugodjék Hector, a' győző kar végzete

Ha már lesujtá. Jaj, de kinnal érzi ez

A büntetést, míg biztos helyt jutott amaz.

De mért habozni? Dönts, kit érjen büntetés?

Hálátlan kétled? Ott im, Hector a' tiéd.

⁶⁸⁵Csak ott? De itt is Hector áll: későbbi kor

Nevelheti atyja múlta torlójának őt.

Nem menthetem meg mindkettőt. Hová legyek?

Tartsuk meg azt, ki még danaoknak árthat is.

——

Ulisses.

Mint mondtam, úgy lesz: sírt fenekestül fölverem.

Andromacha.

⁶⁹⁰Ti engedtétek!

Ulisses.

Én fogom, árka mélyiből

Tetemét kitúrom.

Andromacha.

Jusson eszedbe a' nagy ég,

Achilles jusson! Pyrrhus, védelmezd atyád

⁶⁹⁵Kegyes szívét te!

Ulisses.

Nyomba e' széles mezőn

Terül a domb el.

Andromacha.

Szörnyű bűn volt eddig ez

Danaoknak is még. Templomot sértettetek

⁷⁰⁰S vezérlő istent: sirra nem fájult dühtök.

Nem engedem, nem! Gyöngé karom vasnak szegül,

Ad erőt a harag. Valamint vad amazonok

Szalajták Argos népét, vagy miként dühöng

Istenbe bomlott moenas, fegyverezve míg

⁷⁰⁵Veri föl thyrussal erdőket s vesztvén eszt

Üti önmagát érzéketlen: kiontok így

S e halom hamujának védő társául esem.

Ulisses.

(Szolgákhoz) Késtek! Reátok tört-e sírás, jajgatás?

Ez asszony népnek üres haragja? Eggybe, föl

⁷¹⁰Tegyétek!

Andromacha.

Engem szúrjatok holtta előbb!

Hector, honod szét, törd a végzet gátjait,

Repszd a földet, Hector, Ulissest űzd tova!

Csak árnyad jöjjön! Karja rázza fegyverét,

⁷¹⁵Dobál tüzekkel, itt, danaidák, Hector itt!

Vagy én látom csak?

Ulisses.

Föl fenekéig dűlni kell.

Andromacha.

Mi lesz? Szegény én, egy csapásom pusztul el

A férj, a gyermek. A danaok kérésre tán

⁷²⁰Engedni tudnak. Hisz féltettemről lefogy

E nagy sír terhe rögtön. Inkáb veszszen el

Akárhol, akármint, csakhogy atyját a' fiú,

Fiát az atya ne kárhoztassa. Itt esem

——

Térdedhöz, Ulisses, s mely lábához senkinek

⁷²⁵Még nem fonódott, lábához fonom karom.

Szánj egy anyát meg. Vedd kegyességgel szavam,

Vedd jóakarva. Hogyha ily magasra vitt

Szerencsés sorsod, enyhébben sújtsd a' kicsinyt.

Szerencse ha fordul, fordul a' levert felé.

⁷³⁰Szent ágyasházát úgy lásd társadnak viszont

S, Laërtes, majd ha visszanyer, sok éveket

Úgy éljen, ifju magzatodra úgy találj,

Derék lélekkel úgy fölözze reményed az,

Nagyatyján korral, atyján észszel téve túl:

⁷³⁵Mint engem szánsz meg. Itt van ő, vég vígasza

Nyomorúságomnak

Ulisses.

Add elő hívd gyermeked.

Andromacha.

(Fiához) Jőjj hát ide föl, hagyd rejtekedet,

——

Gyászos anyának kincse siralma!

⁷⁴⁰Itt van a gyermek, réme Ulisses,

Nagy hadatoknak. Kezedet megalázd,

Mi urunk lábát gyöngé karoddal

Kulcsold, esedezz: szégyelni való

Nincs benn, mire kész e' nyomorúlt sor.

⁷⁴⁵Rajta, felejtsd el király-eleid,

Híres nagyatyád messze határig

Nagy birodalmát, de felejtsd Hectort;

Tégy, mint a rabok, hajtsd oda térded

S még ha nem érted még veszedelmünk,

⁷⁵⁰Nézd le anyádról, sírni hogyan kell.

A királyi fiú hogy könnyre fakad,

Trojába' sem új: a kicsiny Priamus

Kegyelemre bír a vad Alcidát.

Ő volt, az erős, szörnyű erejét

⁷⁵⁵Kinek érezték sok fene szörnyek,

Ő ki a holtak székébe ütött

S vissza is áttört a sötét úton,

Őt győzte le kis rabja könyűje.

„Vedd az uralmat, fejedelem”, így szólt,

⁷⁶⁰Töltsd be dicsőül székit atyádnak,

De igazsággal tartod sceptrumodat!”

Példát az ilyen nemes ellentől

Ne csupán fegyvert vegyetek tőle!

Mint akkor esett, királyfi esik

⁷⁶⁵Most is a porba s kéri csak éltét.

Troja uralmát sors hova veszít,

Oda hadd vesszen.

Ulisses.

Megillet engem a’ megtört anyák jaja,

De jobban illet a’ pelasg anyák jaja,

⁷⁷⁰Kiken nagy gyászt ejt, hogyha felnőtt, a’ fiú.

Andromacha.

Mit, ez omladékot, várost, mely hamúba szállt,

Ez éleszné föl? Troját ily kar emelje föl?

Nincsen reményed, Troja, hogyha reményed ez,

Nem úgy estünk mi, hogy tölünk akárki is

⁷⁷⁵Rettegni tudjon. Atyjának lánglelke bánt?

Bizonynyal ő is, hogy Trojánál elbukott,

Alázná szívét, melyen győz sok nagy csapás.

Ha bűnhödnünk kell, mily nagy bűnhödést akarsz?

Nézd, e nemes fő szolgajáromhoz hajol:

⁷⁸⁰Csak szolgasort adj! Eggy királyfi kéri ezt.

Ulisses.

Nem én, Ulisses, ezt Calchas tagadja meg.

Andromacha.

Ó, tervezője cselnek, rossznak mestere,

Ki még nem ejtett senkit el vitéz tusán,

Kinek bajszerző álnoksága pusztított

⁷⁸⁵A pelasgok közt is, jóssal állsz ismét elő

S kegyes istenekkel? Tennen bűnös szűved ez,

Te éji orzó, bátor – ölni gyermeket!

Mernél-e bármit fényes nappal, eggy magad?

——

Ulisses.

Ulisses karját a' danaok jól ösmerik,

⁷⁹⁰Phrygek még jobban. Nincs naplopni most időm

Üres beszéddel: vonja horgonyát a had.

Andromacha.

Kevés időt csak, még szülői bánatom

Teszem fiammal s vágyódó fájdalmamat

Kiölelem rajta.

Ulisses.

⁷⁹⁵Bár néktek bocsánatot

Lehetne adnom! Mit most kértél, megtehetd;
Időhaladékkal élhetsz, óhajod szerint
Könyezd magad ki; sírás enyhít a' kinon.

Andromacha.

Édes gyümölcsöm! Dőlt házunknak éke, te!

——

⁸⁰⁰Trojánk fő gyásza! A' danaok félelme, te!

Hiú reményünk! Én vala elmével neked

Atyádnak harczy hírnevét s nagyatyád korát

Esdettem egykor: szómra nem hajolt az ég.

Nem tarthatod te Ilium büszke sceptrumát

⁸⁰⁵Királyi trónra; törvényt népeken nem ülsz,

Járomba nem versz meghódított nemzetet,

Futó gráját se vágsz, Pyrrhust se vonszolod.

Gyöngén karoddal nem játszol kis fegyveren,

Nem hajkurászod nagy serényen a' vadat

⁸¹⁰Tág rengetegben; hogyha tornák napja jó,

A trojai torna ünnepségét téve meg,

Nemes fiuként nem vezérlesz gyors hadat;

Az oltár mellett, szökve fürge lábadon.

– Ha visszahíná görbe kürt gyors rendeid –

⁸¹⁵Vén templomunkban ős tánczczal nem tisztelegsz.

Szörnyű halálnak gyász enyészetnek fia!

Nagy Hectorénál e' falak kínosb öléi

Tanúi lesznek.

Ulisses.

Már szakítsd siralmadat,

820Végére nem jut a' mélységes fájdalom.

Andromacha.

Gyászomnak, Ulisses, oly rövidke a kért idő;

Engedd, kezemmel hadd fogjam le kis szemét

Még életében. Meghalsz! Oly kicsinyke még,

De már félelmes. Troja mind reád tekint:

825Menj, mint szabad, menj, lásd szabad néped viszont.

Ulisses.

Bocsásd már, anyja.

Andromacha.

(Fiához.) Ó, hogy csüngnél keblemen,

Anyádnak karján! Gyöngye védelem reád.

Miként oroszlán ordítását hallva meg,

830A gyöngye özfi félve anyjához simúl,

De bős oroszlán tőle anyját elveri,

Dühös-harapva fogja prédán a' kicsinyt.

Tépázza, vonja: így, keblemről így ragad

Az ellenség el. Csókom, gyászom, ó, fiam,

835S marcangolt fürtöm, vedd egész én lelkemet,

Siess atyádhoz. Ott szülői bánatom

Beszéld el néki. Hogyha régi gondjait
Megőrzi a' holt s máglyáján nem hagyja el:
Te tűröd, Hector, hogy kegyetlen szolgaság
840Epeszsze nődet? Nyugton, tétlen fekszől-é?
Achilles feljött! Vedd, im, újra fürteim,¹¹⁷
Vedd könnyeimmel, ammi megmaradt e hős
Kínos temettén. Vedd és add atyádnak át
Mind ezt a csókot s hagyd anyádnak vigaszúl
845E síri leplet. Ama' koporsón volt ez is,
A drága halotton. Ammi porából ráragadt,
Ajkamra szívom.

Ulisses.

A' kesergésből elég.

Vigyétek a gyermeket, Argost ez köti még ide.

——

3.

Kar.

850Foglyokúl visznek: mi jut új helyünkül?

Thessal ormok közt sűrű árnyon Tempe?

Vagy pedig Phthie, sok erős vitézzel

Híresült ország? Köve lepte Trachys,

Hol kövér marhák csapatokba' járnak?

855Tenger árjában a varázs Iolcos?

Tág körű Crete – belerakva száz vár?

Törpe Cortyne, vagy a meddű Fricca?

¹¹⁷ Mészöly javítása: fürteim; alatta áthúzva: könnyeim

Ronda tüskével telenőtt Methone,
Mely az Oete-hegy komor erdejéből
⁸⁶⁰Troja vesztül gyakran ereszté
Bósz nyilait ki?
Olenos, melyen falu oly kevés van?
Pleuron, a' szent szűz haragára méltó?
Tengerek szélén a sok öblü Troezen?
⁸⁶⁵Pelion, kit bír Prothous hatalma?
Égre lépcső ez. Bele megpihenve,
A' kiásott bércz üregén tanyázva,
Oktatá Chéron a daczos fiúcskát
S pendülő húron a verőt futamtva

——

⁸⁷⁰Élesíté már haragát szivének
Harczi dalokkal.
Tán színes márványt nevelő Carystos?
Tán zajos tenger fővenyén terülő
Chalcis, Euripus sebes árja mellett?
⁸⁷⁵Bárminő szélnek közös út: Echine?
Szél hová nem hat: Gonoessa vára?
Tán, ahol rémit Boreas: Enispe?
Peparethos tán, közel Atticához?
Égi szent titkot viselő Eleusis?
⁸⁸⁰Vagy meg Ajaxnak Salamissa, honja?
Szörnyü vadjával Calydon, a hírhedt?
Vagy kinek földjét a letörtető víz,
A' sebes medrű Titaessus önti:

Bessa és Scaphe? Pylos, a' nagy éltü?

⁸⁸⁵Pisa, vagy Pharis s a dicső babérral

Nagy hirü Elis?

A siralmas víz nyomorúlt fejünket

Bárhová vinné a kerek világon,

Csak, mely oly romlást okozott minékünk,

⁸⁹⁰Sparta veszzen csak tova messze tőlünk,

——

Messze Argos s bösz pelopid Mycenae,

Neritos s együtt a kicsiny Zacynthus

S átkos ormójú Ithace, az álnok.

Rád mi sors várhat, Hecube? Uradként

⁸⁹⁵Kit kísérsz és mely szegin a' világnak

És kinek halsz meg birodalma földjén?

Negyedik actus.

1.

(Helena, Andromacha, Hecuba – együtt mind Polyxenával)

Helena.

Ha gyászos, átkos, mennyekző fordul elő,

Mit gyilkolás, vér, jajgatás, könnyű kísér:

Helenának kell benne lenni. Vesztem én

⁹⁰⁰A vész után is még a phrygeket. Parancs:

Hazúdjam, hogy most Pyrrhus násza lesz, ¹¹⁸ görög

¹¹⁸ Mészöly javítása: lesz; alatta olvashatatlan áthúzott sor

Hittel szokással és fortélyom ejtse meg,

Cselem kerítve lépre Parisnak hugát

Csaljam meg. Én is kíméletnek tartom ezt

⁹⁰⁵Halál félelme nélkül halhat így halált.

Parancsot végzek. A' szerzőkre szálljon át

A parancsolt bűnnek vádja. (Polyxená-

hoz.) Ős dardan család

Neme leánya! Nyájasabban kezd az ég

⁹¹⁰Bajunkba látni. Boldog mennyekzõn akar

Vidíteni téged. Ily házasságot reád

Virágjában sem hozna Troja, sem Priamus.

Pelasg nemzetnek legfõbb dísze kéri azt,

Hogy szent kötéssel törvény rendin társa légy,

⁹¹⁵Ő, akki széltén országol Thessalián.

Fõnséges Tethys s tengerek tündérei,

Tethys, haragvó ár szelíd asszonya,

Magáénak hív; téged, Pyrrhusnak nejét,

Peleus menyének és menyének hív Nereus.

⁹²⁰Szomorú ruhádat váltsa már föl ünnepi,

Felejtsd rabságod, mért a tépett haj tovább?

Engedd, tanúlt kéz hadd rendezze fürteid,

Szerencsétlenség még emelhet tégedet

Magasló polczra. Rabság sokszor jóra vála.

Andromacha.

⁹²⁵Pusztúlt phrygekre várt végsőül e' keserv:

Vigadni! Szerte lángol omlott Pergamon.

Lakodalmas idő jár! Hol van oly merész, ki ezt

Tagadja? Vagy ki húzódnék a nász elől,

Ha Helena szerzi? Átkot, romlást, végveszélyt

⁹³⁰Mindkét nemzetre? Nézd a vezérek sírjait!

S mezőkön széjjel mint hevernek a' csupasz,

Temetlen csontok! Hymened hintette mind.

Vérét Europa s Ázsia érted oszlatá,

Ammíg te nyugton nézted hősök harczait

⁹³⁵Sorsod se tudva. Menj, készítsd az esküvőt!

Kell fáklya hozzá? Kell hozzá ünnepi fény?

Tűz kell-e? Troja újabb mennyekzőre gyúl.

Megünnepeljük Pyrrhus nászát, asszonyok.

Jól ünnepeljünk! sirás, jajgatás legyen!

Helena.

⁹⁴⁰A méltányosság nem szokása ily makacs,

——

Nagy fájdalomnak. Gyakran elfordúl a bú

A részvevőtől. Csakhogy én tudom magam

Tisztázni, ámbár ellenségem a' biróm.

Sokat szenvedtem. Hectorért sír Andromacha,

⁹⁴⁵Priamusért Hecuba. Szörnyű, átkozott, kinos

Szolgának lenni. Voltam én igába már

Tíz évig foglyul. Szétronította Iliont

A ránk fordúlt ég. Fáj hazámat veszteni,
Fájóbb ez aggság. Néktek enyhít bútokon
⁹⁵⁰A hű barát: rám győztes és győzött agyarg.

Sokára dőlt el, kit-kit szolganőjeül
Ki vesz magának. Engemet fogott le csak
Uram biztosra. Voltam én a harcz oka
S a teucrok e teljes romlásának? Úgy igaz,
⁹⁵⁵Ha spartai bárha volt, mely öblötökbe szállt
S nem phryg vitorla vitt rablott zsákmányaként
S nem úgy ajánlott nyertes istennőnk oda.
Paris se vétkes. Mit tettem, gerjedt biróm

Megítél érte. Menelausra tartozik
⁹⁶⁰A végzés. És most, Andromache, siralmadat

——

Kevéssé szüntesd, engedd őt; már könnyemet
Nem tarthatom!

Andromacha.

Helena még könnyezni tud!
Miért e könnyek? Mondd, az Ithacus mi cselt,
⁹⁶⁵mi fortélyt sződös? Ida ormáról veték
Alá e szüzet? Vagy magas körön rakott
Várról taszítják? Tenger mélyének lökik
E rút sziklákon, melyekből meredekre nyúl
Magas Sigaeum a viharzó rév fölött?
⁹⁷⁰Mondd csak, beszéld csak, ál arczod mit rejteget?
Nagyobb csapás nincs, mint, ha Pyrrhus lenne majd

Hecuba s Priamus veje. Mondd, minő veszélyt hozasz?

Tárd föl s amennyit szenvedtünk, azon fölül

Ne csalj meg: láthatd, kész meghalni mindenőnk.

Helena.

⁹⁷⁵Bár engem adna rá az isten embere,

——

Hogy oltaná ki kardél gyűlölt éltetemet,

Hogy Achilles sírján haljak vérszomjúhozó

Kezén Pyrrhusnak, sorsod részeséül, ó,

Szerencsétlen Polyxena, mert téged jelölt

⁹⁸⁰Achilles, hogy majd hamva áldozatja légy

S Elysiumnak térein menyasszonya.

Andromacha.

Látod nagy lelkét? Vígan nézi a' halált,

Királyi köntöst, kér magára ünnepi díszet,

Haját se bánja, hogyha rendbe fürtözik:

⁹⁸⁵Amúgy halála, mennyekzője lesz emígy.

De rémül, hallva e' siralmas gyászt anyánk.

A' legyötört elme roskadoz. (Hecubához.) Kelj,

és erőd

Szedd össze, tartsd még tűnni vágyó lelkedet.

⁹⁹⁰Mi gyöngé szálon függ a vénék lelke már!

Olyan egyszerű volna, Hecuba hogy boldog legyen!

De bírja, él még. Várva, késik a' halál.

——

Hecuba

Phrygek vesztére még Achilles most is él?

Sanyargat most is? Paris, tévesztett kezed!

⁹⁹⁵Vérünkre, sirunkra szomjazik porában is?

Környezte hajdan oldalán vidám sereg,

Fürödtem csókba', majd szétszedtek, anyjukat,

Számos szülöttem; s fönn ez eggy maradt csupán,

Reményem, társam, bús sorsomba' vigaszom!

¹⁰⁰⁰Ez egész családja Hecubának. Eggy nevez

Anyjának engem. Múlj tőlem, te makacskodó,

Keserves élet! Kímélj meg továbbra már

E végső gyásztól! (Polyxénához.) Könny áztat-
ja térdemet?

¹⁰⁰⁵A csüggedt arczról hirtelen zápor fakad?

Vidúlj, örvendezz, gyermek: irigyelheti

Cassandra nászod, irigyelheti Andromacha!

Andromacha.

Ó, Hecuba, minket, minket illet száanalom,

——

Kelő hajóhad minket erre-arra szór,

¹⁰¹⁰Míg ezt hazája édes földje rejti bé.

Helena.

Jobban irigyled, hogyha sorsod megtudod.

Andromacha.

Minő csapás az, melyet még nem kóstolék?

Helena.

Az urna sorsa győztesek rabjául oszt.

Andromacha.

Kinek szolgállok, mondd, uramnak kit hívok?

Helena.

¹⁰¹⁵A sors vetésén néked Scyros ifja jut.

—

Andromacha.

Boldog Cassandra, örülést eresztve rád,

Phoebus kimenthet!

Helena.

Őt a fő király veszi.

Hecuba.

Hát az ki lenne, akkinek Hecuba kell?

Helena.

¹⁰²⁰Ithacusé vagy ócska, únt zsákmány gyanánt.

Hecuba.

Mi átkos, örült, esztelen kéz forgatá

A dőre urnát? Lesz királyé a' király!

Melyik haragvó isten oszt szét, foglyokat?

Mi szörnyü bíró rendel szét könyörtelen

¹⁰²⁵Ép leggyülöltebb győzőinknek? Merre sújt

A végzet átka? Össze Achilles fegyverét

És Hector anyját? Én Ulissesé legyenek?

Legyőztemet, rab voltomat, bús sorsomat

Mert érezem már. Szolgaság nem szégyenem,

¹⁰³⁰De parancsolóm az. Hectorét az kapja meg,

Ki Achillesét is? Ott leljem sírhalmomat

A zúgó tenger zárta sívár földeken?

Vígy, vígy, Ulisses. Mért késnének? Uram követem

S kövessen engem sorsom! Tiszta, jó időt

¹⁰³⁵Ne érjen a' hab. Szél vadítsa a' vizet

A háború, az égés, sorsom átka föl!

Utól az érjen: nem lesz büntetés nekem.

Magam kívánom: ezt engedje végzetem!

De gyors lépésbe Pyrrhus már közelg felénk

¹⁰⁴⁰Sötét arczával. Rajta, Pyrrhus, csak siess

Üss mellbe karddal, egyesítsd Achillesünk

Napát ipával. Vének gyilkolója, jőjj!

Megszomjazztál e vérre? Ontsd hát, telj belé,

Gyalázd meg ocsmány gyilkolással istenid¹¹⁹

¹⁰⁴⁵Gyalázd halottid! Mit kívánjak néktek? Azt:

¹¹⁹ Mészöly javítása: istenid; áthúzva: ellenid

Szent tetteiteknek áldását érezze meg
A pelasg hajóhad, a' vitorlák ezrei!
Csak ezt kívánom a' bárkára, mely viszen.

2.

Kar.

Jól esik búnkon a szomorkodó nép,
1050 Jól esik, többen ha velünk zokognak,
Csöndesebben fáj a keserv könyűje,
Hogyha együtt sír valamennyi sújtott.
Kit nehéz bánat gyötör, úgy ohajtja,
Hogy saját sorsát közösítse mással
1055 És a fájdalmat ne csak ő viselje.
Élni oly móddal, mivel él a többi,
Senki nem áttall.
Senki úgy a' bajt, ha van is, nem érzi.
Hogyha nem látnák a tömén arannyal
1060 Dúst, ha nem látnák, hogy ama' szerencsés

——

Száz ökörrrel szánt viruló határán:
Sok szegény lélek derülőbbre válnék.
Nincs szerencsétlen, ha nem összemérve.
Jól esik, sújtó veszedelmeinkben
1065 Hogyha nem látunk sehol egy vig arcot.
Az panaszkodjék, epekedve sorsán,
Akki tengerről egyedül szakadt ki
Roncs hajójával – hova tört – a révbe.

Nem busúl már úgy a vihar veszélyén,

¹⁰⁷⁰Akki gályáját vagy ezernyi mással

Nézi, mint vész el, s lepik ott a partot

Tört hajórészek, ha dühös habokkal

Torlatá Corus be a tenger útját.

Könnyezett Phryxos huga szédülésén,

¹⁰⁷⁵Ammikor Hellét vele fölragadta

Nyáj aranygyapjas ragyogó vezére

És a hátáról le a sík vizekbe

Holtra ejté őt. De nem így kesergett

Pyrrha férjével, vízözön kerítve,

¹⁰⁸⁰Mindenünnen csak vízözön kerítve,

Őket, a' dúlt föld egyedül lakóit.

—

E' sereg széled, sűrű könnyeinket

Szórja széjjel majd a kelő hajóhad,

Föl vitorlákat szegező hajósnép,

¹⁰⁸⁵Mely, ha kürt harsan, siető csapással

Száll a mélységen, tovatűnik a part.

Jaj, mily érzés lesz – nyomorúk mi! – nézni,

Föld hová szűkül, hova nő a vízár.

Ott, ha távolság földi majd nagy Idát,

¹⁰⁹⁰Gyermek anyjának s a szülő fiának,

Troja mely tájon marad, úgy mutatja,

Rá az újjával tovaint s emígy szól:

„Ilium ottan van feketén kigyózva.

A hazát, Troját ez az eggy jel őrzi.”

Ötödik actus.

(Hirnők, Andromacha, Hecuba)

Hirnők.

¹⁰⁹⁵Jaj, ádáz végzet, átok, szörnyűség, iszony!

Ily vad, kegyetlen bűnre példát nem talál

Tíz évi harczunk. Hol kezdjem meg a panaszt?

A te veszteséged előbb, vagy aggnő, a' tiéd?

Hecuba.

Akármi gyászon sírsz, együtt sírhatsz velem.

¹¹⁰⁰Mást csal magáé, engem bárki sorsa sújt

Eggy népé engem: veszt más, Hecuba is vele veszt.

Hirnők.

A lányt megölték, mélybe dobták a' fiút.

Erős lélekkel ment halálba mindenik.

Andromacha.

Mondd el a mészárlást, azt a kettős bűnt sorold

¹¹⁰⁵Rendjén előnkbe, lelkem hadd érezze csak

Egész nagy kínját; szólj, ne mellőzz semmit el.

Hirnők.

Maradt Trójából hátra eggy magas torony,

Priamusnak tornya. Ő felső pillérein,
Mint had vezére, gyakran űlt a fokra föl,
1110Intézve harczot. Gyöngéd karján fogta ott
Unokáját gyakran és mutatta – jó öreg! -,
Kis unokájának, atyja, Hector, mint csatáz,
Rettent görögökre tűzzel, vassal mint robog.
Ösmert torony volt egykor, bástyafal disze,
1115Kietlen szirt most. Mindenünnen összegyűlt
Vezérség s köznép környezé; csődült oda
El a' hajóktól minden; a' nyulánk tetőt
Szabadon láthatta messziről már bárki is.
A szirtoldalba', égre tompúlt bérceken
1120Lábújjhegyére állt a kandi néptömeg,
Fenyőre, bükkre, kaptak olajfaágra föl.
Az erdő teste reszketett a súly alatt.
Ez eggy kiálló hegynek homlokára mász,
Az félig égett házra, vagy rogyott falak
1125Hátára kúszik, sőt van, akkit – ó iszony! –

Hector halmára kész a vad kíváncsiság.
A két félt nyüzsgő úton hágva fölfelé,
Haladt Ulisses, fogta kézen a' fiút,
Priamus unokáját. Ez kettőzve lépteit,
1130Ment fal hegyére, ott torony magaslatán
Megállt, széthordta lángoló tekintetét
Merész lélekkel. Mint nemes vad magzata,
Ifjú, erőtlen; hogy fogával ártson is,

Még gyöngé arra, ámde már támadni mer,
1135Harapni próbál, indulatja lázadoz:
A bátor gyermek ellensége karma köt
Ily daczczal nézte a' népet s vezéreit
S magát Ulissest. Ő nem sírt a sok közül,
Mindenki más sírt. S míg Ulisses mondta rá
1140A sorstudó jós ígéit s a bűsz eget
Szeréhez hívta: önként ő ugort alá,
Priamus örökébe alá.

Andromacha.

Colchis lakója, Scythis durva férfai

Büntetne-é így? Vagy, ki Caspium közén
1145Törvényt se tudva él? De mégis gyilkosunk
Nem volt Busiris, a' gyerekvér szomjazó,
Sem Diomedes, ki méneit hizlaltatá
Embertagokkal? Mondd, ki temette a' szegényt,
Ki tette sírba?

Hirnők.

1150Hogy maradt vón teste fönn
A sziklamélytől? Csontja, mit merő bukás
Szakított, zúzott, szép alakja részei,
Az arcz – atyjának rajt' nemes vonásai –
Súlyával mindez a' talaj közé nyomúlt.
1155A nyak kitörve, kőélen repedte szét

A fű, kiloccsant agyvelője: így hever

Az éktelen test.

Andromacha.

Atyjának fia ebben is.

——

Hirnők.

Midőn lehullt a faltetőről a' fiú

¹¹⁶⁰És elsiratták az achivok megtett vétküket,

Ugyane' tömeg gyűlt másik, újabb bűnre föl

Achilles sírján. Ennek egyik oldalán

Csöndes hullámba' verdes Rhoete tengere,

Másik feléről tér van, amellyet körül

¹¹⁶⁵Eggy gyöngye hegygyel húzó sorhalom kerít

Színkör módjára. Itt sűrű embersereg

Partot befogta. Volt, ki örült, hogy e' halál

Föloldja hajókat; más, hogy a' gyűlölt család

Ezzel kifogy már; nagyrészt a' ripók hadak

¹¹⁷⁰A bűnt korholták, melyre vártak. Gyászukat

A trojaiak nem múlaszták; sírhattak is:

Elvész az is, mi dőlt Trojából fönnmaradt.

És jött a fáklya mennyekzős szokás szerint,

És jött a menyasszony, Tyndaris, búsan fejét

¹¹⁷⁵Csüggesztve. Nászod így történjék, Hermio!

Phrygek kívánják; férjével Helena is,

Igy keljen össze! Sújtó borzalommal állt

——

Mindkét fajú nép. Ő lesütve hordozá

szemérmes arczát. Fény volt a' tekintete.

¹¹⁸⁰Most halni készen, bája inkább tündökölt

Phoebus sugára is szokottnál kedvesebb

Letűnőfélben, míg a csillag támadoz,

A nappal fárad, les közelbül az éj.

Mindenki megindul és az összes néptömeg

¹¹⁸⁵Sajnálja vesztén. Azt a szépsége fogja meg,

Azt ifjusága, ezt a vak sorsváltozás,

Mindenkit a bátor lélek, ammelylyel halad

Pyrrhus vasához. Minden elme borzadosz,

Van száanalom, csudálkozás. Mikor fölért

¹¹⁹⁰A domb hátára, melynek fölrakott felén,

Állott az ifju sírja homlokán,

Nem lépett tőle vissza e' nagylelkű szűz,

De büszke arczczal várt ütésre zordonúl.

Rettenthetetlen léte a' szivekbe tört.

¹¹⁹⁵És mily csuda történt! Pyrrhus ölni nem siet.

Midőn a szablyát jobbjá mélyre lökteté

S halált szerezve, hirtelen futott a vér

A szörnyű sebből: akkor is kemény szive

——

Megvult a leánynak. Eldőlt és Achillesen

¹²⁰⁰Nehézzé teste – haraggal esvén – a' rögöt.

Kit nép siratta küldi félelem között

A phryg sohajját, győztes is búsan sohajt.

Igy áldoztak meg. ömlött vére meg nem állt

S nem folyt a hantról széjjel, szívta nyomban azt,
1205Föhlitta cseppig a' kegyetlen sírhalom.

Hecuba.

El, el, danaok, hát! Bizton térhettek¹²⁰ haza,
Vidám seregtek szálljon vízre, bontsa meg
A várt vitorlát: holtan a' lány s a' fiú.
A harcz lezajlott. Merre ontom könnyeim?
1210Késő mulással merre végzem életem?
Unokám, fiam, férjem, hazám sirassam-e?
Vagy mind? Vagy sorsom? Téged óhajtlak, halál!
Kegyetlen, meglátsz ifju gyermeket; leányt,
Akárkit föllelsz: mért hogy engemet kerülsz?
1215Győztes vasak közt és nyilak, lángok között
Egy hosszú éjen vártalak, de nem jövél.

—

A fegyver, az omlás, nem tudott a tűzveszély
Elemésztni engem! Hol Priamus volt, ott valék!

Hirnők.

A révbe, rabnők! Gyors lépésbe' keljetek:
Vásznát feszíti a' hajó, indul a had.

¹²⁰ Mészöly javítása: térhettek; áthúзва: térjeteк bizton